

GENÇ İŞSİZLİĞİ VE EĞİTİM İLE OLAN İLİŞKİSİ¹

YOUTH UNEMPLOYMENT AND ITS RELATION WITH EDUCATION

Berna Balcı İZGİ²

Öz

İşgücü piyasaları ile ilgili araştırmalarda demografik özelliklerin geçmiş yıllara kıyasla giderek daha detaylı incelenmesinin gerekli olduğu görülmektedir. Bu anlamda genç işsizliği de incelenmesi gereken konu başlıklarından biridir. Bu sorun, günümüzde yaşanan istihdam sorununun detaylı ve farklı boyutları ile ele alınarak incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü işgücü piyasaları ile ilgili araştırmalarda incelenen grubun tanımlanması büyük önem taşımaktadır. Genç nüfusun işgücüne katılım oranlarının genellikle yetişkin işsizlik oranlarının yaklaşık iki katı olduğu söylenirse yanlış söylenmiş olmaz.

Yetişkin nüfusta olduğu gibi genç nüfus için de, işsizlik, eksik istihdam, düşük ücret ve düşük verimli işler önem sorunlardır. Bu sorunlar, gençlerin potansiyellerini ortaya koymalarını engellediği gibi toplumda siyasi şiddete de sebep olabilmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de eğitim faktörünün genç işsizliği ile olan ilişkisindeki yerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Genç işsiz grupların dağılımı istatistiksel olarak incelendiğinde, eğitilmiş ve eğitimsiz gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak eğitim faktörünün genç istihdamını arttırmadaki önemi ortaya çıkmaktadır. Günümüz toplumlarında iş sahibi olabilmek için giderek daha fazla nitelik sahibi olmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, Eğitim, İstihdam.

Jel Kodu:J21

Abstract:

When analysing the labour market demographic conditions seem to be payed more attention and to be analyzed in more detail about labor markets. In this respect youth unemployment is one of the topics that must be analyzed. This problem shows a different aspect of employment problems of today’s societies. In addition youth unemployment has to be faced in a detailed formation for different groups. It is very important to define the group in labor market studies.

Underemployment, low wages and low productive jobs are main problems of young people like adults. This situation averts the young people to betray their potentials. When we analyze Turkish labor market for youths, educated and uneducated groups show a meaningful difference statistically. This means education factor has a big influence on increasing youth employment.

Key Words: Youth unemployment, Education, Employment.

Jel Kodu:J21

¹ Bu makalenin bir kısmı, “Türkiye’de Genç İşsizliği, Eğitim ve Büyüme İlişkisi (1988-2008)” başlığı ile İzmir 2. Ulusal İktisat Kongresi’nde (20-22 Şubat 2008) bildiri olarak sunulmuştur.

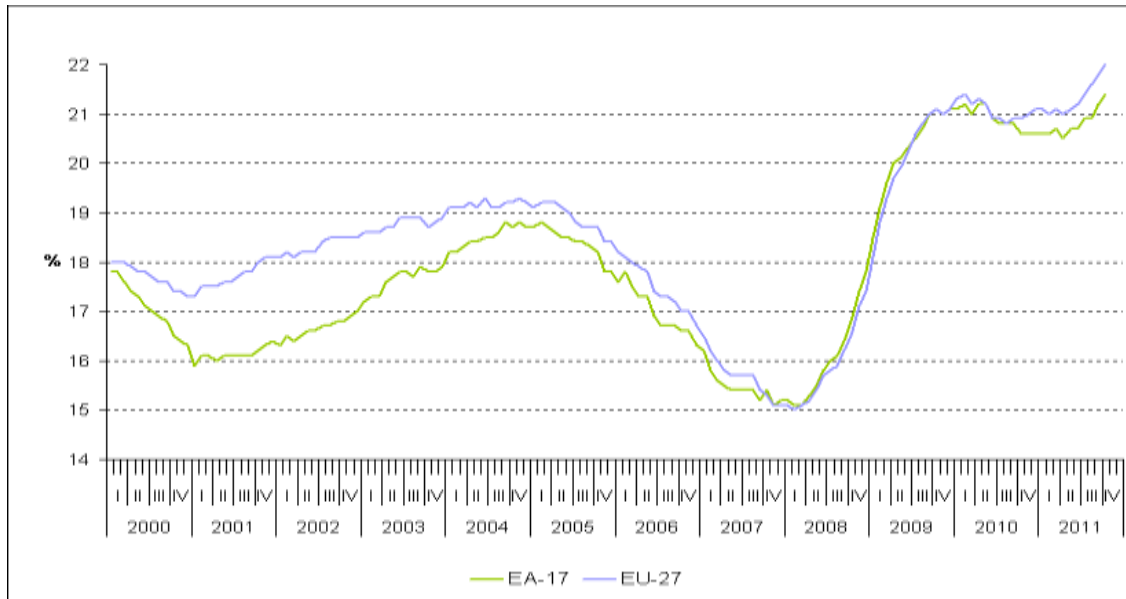
² Gaziantep Üniversitesi İİBF, izgi@gantep.edu.tr

1.GİRİŞ

İşsizlik, sosyal ve ekonomik açıdan önemli bir göstergedir. Artan işsizlik, bireyler için gelir kaybına işaret ederken, hükümetlerin de sosyal yardımları arttırmaları yönünde baskı yaratarak gelir vergisinde bir azalmaya neden olur. İktisadi açıdan işsizlik, kullanılmamış emek demektir. Bu nedenle genç işsizliği de dikkat edilmesi gereken göstergelerden biridir. Genç işsizliği, 15-24 yaş arasındaki gençlerin çeşitli nedenlerle işgücü piyasasının dışında kalması olarak adlandırılmaktadır. Genç işsizliği konusunun dikkat çekmesinin önemli nedenleri arasında, 1990'lar ve sonrasında üretime yönelik yatırım olanaklarının azalması, teknoloji ve verimlilik artışına bağlı istihdamsız büyüme, hızlı nüfus artışı, yeterli ve yeni iş imkanlarının oluşturulamaması, kırsal alandan kentlere göç gibi nedenler sıralanabilir. Gençlik insanın hayata yeni atıldığı bir dönem olduğu için oluşan genç işsizliği yaratılan fırsatlar nisbi olarak azalınca hayat boyu bir sosyo-ekonomik probleme dönüşebilmektedir. Genç işsizliği konusu, bu sebeple de ülkelerin eğitime yönelik politikaları oluşturulurken dikkatle izlenmesi gereken konulardan biridir. Türkiye için bakıldığında, ekonomideki yapısal değişim nedeniyle tarımdan çözülen işgücü bir gizli işsizliğin oluşmasına neden olmuştur. Bu yönüyle bakıldığında, eğitilmiş ve eğitimsiz grupların ayrı ayrı değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

AB ülkelerinde son 10 yılda genç işsizliği rakamlarına bakıldığında 2008'de başlayan ekonomik krizin olumsuz etkisine rağmen genç işsizliği düşmektedir.

Şekil 1: Genç İşsizlik Oranları, Ocak 2000-Ekim 2011

Kaynak:Eurostat, mevsimsel uyarlanmış

Cinsiyet ve bölgelere göre genç işsizlik oranlarına bakıldığında, dünya genelinde birçok bölgede oranların arttığı görülmektedir. Cinsiyet olarak bakıldığında genellikle genç işsizliğinin kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Cinsiyet ve Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları, 1998, 2008 ve 2009

	Toplam			Erkek			Kadın		
	1998	2008	2009	1998	2008	2009	1998	2008	2009
Dünya	12,4	12,1	13	12,3	11,9	12,9	12,6	12,3	13,2
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	14	13,1	17,7	14,1	13,8	19,5	13,9	12,2	15,6
Orta ve Güneydoğu Avrupa ve CIS	23	17,3	20,8	22,5	16,8	20,6	23,7	17,9	21,1
Doğu Asya	9,1	8,6	8,9	10,6	10	10,3	7,6	7,2	7,4
Güneydoğu Asya ve Pasifik	12,2	14,5	14,7	12,1	13,9	14	12,4	15,2	15,7
Güney Asya	8,9	10	10,3	8,9	9,7	10,1	8,9	10,6	10,9
Latin Amerika ve Karayibler	15,6	14,3	16,1	12,9	11,7	13,2	20,1	18,2	20,4
Orta Doğu	22,8	23,3	23,4	20,6	20,3	20,4	29,1	30,8	30,9
Kuzey Afrika	26,5	23,3	23,7	23,7	20,2	20,3	32,6	30,3	31,7
Alt Sahara Afrika	13,5	11,9	11,9	12,7	11,5	11,6	14,5	12,3	12,4

Kaynak: ILO,2010,"Global Employment Trends For Youth,pp.63.

2. İktisat Yazınında Genç İşsizliği

ILO'nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) tanımına göre genç işsizliği, 15-25 yaş aralığında bulunan ve 1 saatten fazla süredir, herhangi bir işi olmayıp aktif olarak iş arayanlar olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan beşinci, altıncı ve yedinci BYKP'lerinde 15-24 yaş grubu genç nüfus olarak kabul edilmiştir. İşsizliği, çalışma gücü ve arzusu olduğu halde cari ücret seviyesinde iş arayıp da bulamayanların toplamı olarak ve buradan hareketle işsiz; çalışma istek ve gücünde olup, piyasadaki cari ücret haddinde çalışmak isteyen, fakat makul ve uygun bir iş bulamayan kimse olarak tanımlamak mümkündür (Zaim,1997:172). Burada en önemli sorun genç işsizliği açısından bakıldığında, öğrencilerin hangi kategoride değerlendirileceği ile ilgilidir (O'Higgins,1997:64). Öğrenci olup iş arayan grup işsiz kabul edilirken, halen öğrencilik yapanların işsiz olarak alınmaması gerekmektedir.

Genç işsizliği oranlarının en önemli karakteristik özelliklerinden birisi, yetişkin işsizlik oranlarından daha yüksektir (bkz Tablo 2). Genç işsizlik oranlarındaki dalgalanmalar, yetişkin işsizlik oranlarındaki dalgalanmalarla yakın ilişkilidir (O'Higgins,1997:66). Yani burada bir döl ilişki vardır. Genç işsizlik oranlarındaki dalgalanmaların yetişkin işsizlik oranlarındaki dalgalanmalardan daha fazla olması üç nedene bağlanmaktadır; toplam talep, genç ücretleri, genç işgücünün büyüklüğü. Toplam talep, genç işsizlik oranlarını, yetişkin işsizlik oranlarını etkilediği gibi etkilemektedir. Ancak genç işsizliğinde dalgalanmanın daha fazla olmasının nedeni gençlerin ilk işlerini bırakma olasılıklarının yüksek olması nedeniyledir. Çünkü gençler ücreti düşük buldukları için, nitelikleri uymadığı için veya farklı nedenlerle işten çıkarılması yetişkinlere göre daha muhtemel bir gruptur. İşgücü piyasasındaki genç sayısı arttıkça bu gençler için hazır olabilecek iş imkanları da artmaktadır(a.g.e:67).

Bölgeler olarak genç işsizliğin, 1998, 2008 döneminde güney-doğu Asya ve Pasifik, Güney Asya ve Orta-doğu'da genç işsizlik oranlarının arttığı ve diğer bölgelerde ise azaldığı görülmektedir (bkz Tablo 1). Gençlerin işgücü piyasasındaki durumunu daha dikkatle inceleyebilmek için genç işsizlik oranlarını yetişkin işsizlik oranları ile karşılaştırmak gerekmektedir. Genç işsizlik oranları hemen hemen tüm bölgelerde yetişkin işsizlik oranlarının üzerindedir. Büyük çoğunlukla gençler yetişkinlerin 3 katına yakın bir oranla daha fazla işsizliğe maruz kalmaktadırlar (bkz.tablo 2).

Tablo 2: Genç/Yetişkin İşsizlik Oranları

	Toplam			Erkek			Kadın		
	1998	2008	2009	1998	2008	2009	1998	2008	2009
Dünya	2,6	2,8	2,7	2,8	2,9	2,8	2,5	2,7	2,6
Gelişmiş Ekonomiler ve AB	2,3	2,6	2,5	2,6	2,9	2,8	2,1	2,3	2,2
Orta ve Güneydoğu Avrupa ve CIS	2,3	2,5	2,5	2,3	2,4	2,4	2,3	2,7	2,6
Doğu Asya	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Güneydoğu Asya ve Pasifik	4,7	4,6	5	4,8	4,5	5,2	4,7	4,7	4,8
Güney Asya	3,8	3,1	3,1	4	3,2	3,3	3,2	2,8	2,8
Latin Amerika ve Karayibler	2,6	2,8	2,7	2,6	2,8	2,7	2,6	2,8	2,7
Orta Doğu	3,8	3,8	3,8	3,9	4	3,9	3,1	3,2	3,2
Kuzey Afrika	3,4	3,7	3,7	3,7	4,1	4	2,7	3	3,1
Alt Sahara Afrika	2	1,9	1,9	2,1	2	2	2	1,9	1,9

Kaynak: ILO,2010,"Global Employment Trends For Youth,pp.63.

İktisat yazınında genç işsizliğini açıklamaya çalışan yaklaşımları, neoklasik yaklaşımın hakim olduğu geleneksel yaklaşımlar ve Keynes ve sonrası yaklaşımları da yeni yaklaşımlar olmak üzere iki grupta değerlendirmek mümkündür. Bunlardan geleneksel yaklaşım, işlerin bulunabilirliğinin az olması ile ilgilidir. Genel olarak yeni açılan işlerin az olması, gençlerin iş bulmasını zorlaştıran bir unsurdur. Yeni yaklaşım ise, istihdamdaki istikrarsızlıkları, işsizlik probleminin temeli olarak görmektedir. Bu yönü ile bu yaklaşım işsizliğin önlenmesi için yeni işlerin yaratılması gerektiği görüşüne de karşı çıkmaktadır. Neoklasik yaklaşımda, emek arzı ve emek talebi eğrilerinin kesiştiği nokta, hem ücret miktarını hem de ekonominin istihdam düzeyini belirlemekte iken, emek arz ve talebini belirleyen faktörler birbirinden farklıdır. Emek arzı çalışmanın marjinal maliyeti ile, çalışma sonucu elde edilen gelirin marjinal faydası tarafından belirlenir. Çalışmanın marjinal maliyeti, çalışılan her saatin verdiği zahmettir ve çalışma süresi arttıkça artar. Elde edilen gelirin marjinal faydası ise, çalışma saatleri uzadıkça azalmaktadır. Örneğin, saat başına ücretle çalışan bir işçi, ilk bir saatlik çalışması ile zorunlu ihtiyacını giderecek, her yeni çalışma saati ile elde ettiği geliri, bir öncekinden daha az şiddetli ve dolayısıyla daha az faydalı bir ihtiyacını karşılamak için kullanacaktır. Sonuçta, elde ettiği gelirin marjinal faydası giderek azalacaktır. Burada işsizlik ve çıktı büyümeleri ilişkisini daha detaylı incelemekte fayda vardır. Bu konuda neoklasiklerin klasik dikotomi diye bilinen işgücü piyasalarının para piyasalarından bağımsız olduğu varsayımı nedeniyle işsizlik sorunu, çözümünü ücretlerin düşmesi ile

sonuçlanacak bir dengesizlikten kaynaklanmaktadır. Neoklasik yaklaşım bu yönü ile 1930'larda yaşanan depresyonu açıklamakta yetersiz kalmıştır. Ücretlerin düşmesi ve istihdamın artması, uyarlanma sürecinde çıktının da büyümesine yol açacaktır. Çıktı büyümesi sermaye stokundaki büyümenin gecikmesi ile pekiştirilmiş olacaktır. Çünkü sermayenin getirisi arttığı takdirde yatırımlar daha karlı hale gelecektir. Bu da işgücü verimliliğinde artışlara ve işgücü talebinde artışlara yol açacaktır. İşgücü talebi eğrisi kademe kademe sağa doğru kayacaktır. Bu uyarlanma süreci sermayenin getirisi orijinal düzeyine dönüncüye kadar devam edecektir. Sermaye stokundaki artışın anlamı, işgücü piyasasındaki yapılanmanın reel ücretleri uzun dönemde kısa döneme oranla daha az düşüreceğini göstermektedir (Bean,1998).

Veri ücret düzeyi yerine, ücretlerin değişebileceği dikkate alındığında, toplam emek arzı doğrudan doğruya reel ücretin artan bir fonksiyonudur ve reel ücret, nominal ücretin satın alma gücüdür. Emek talebinin belirlenmesinde ise, emek talebinin ne kadar olacağı, işçinin marjinal fiziki verimliliğine (sonucu işçinin üretime yaptığı katkı) bağlıdır. Klasik teoriye göre denge ücret, emek arz ve talep eğrilerinin kesiştiği noktada oluşacaktır. Denge ücret düzeyinde istihdam düzeyinin tam istihdam olması, klasik teorinin zorunlu bir sonucudur. Bu ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkes iş bulmaktadır.

Keynesyen yaklaşım ise, eksik istihdam dengesini açıklamaya çalışır. Buna göre, işçiler cari ücrete razı oldukları halde, işsiz kaldıklarına ve sanayi kuruluşları da talep yetersizliği yüzünden boş kapasite ile çalıştıklarına göre, bu bir eksik istihdam dengesidir. Eksik istihdamda, ekonomi potansiyelinin tümünü kullanamadığı halde, toplam talep toplam arza eşit olmaktadır. Bu eşitlik kurulmuşsa, denge var demektir. Keynes'e göre, bir ülkede istihdam düzeyinin az veya çok olmasını belirleyen, girişimcilerin piyasaya ilişkin beklentileridir. Eğer girişimciler, ekonomide tüm mal ve hizmetlere olan talebin, üretecekleri mal ve hizmetin tümünü satın alabilecek kadar çok olduğuna inanırlarsa, o kadar çok üretim yapacaklardır. Keynesyen yaklaşımda, emek piyasası başlangıçta, tam istihdam dengesinde iken, sendikaların sendikal güçlerini kullanarak veya hükümetin sosyal gerekçelerle minimum ücret haddi uygulaması başlatarak, ücret haddini belirlemesi halinde, cari reel ücret oranından çalışmak isteyenlerle firmaların çalıştırmak istedikleri kişi sayısı arasında bir boşluk oluşacaktır. Buna gayrî iradî işsiz denilmektedir. Bu durumda Keynes'e göre, hükümetlerin işsizliği azaltmak için, piyasa mekanizmasının işleyişine müdahale etmeleri, kısaca işsizlik merkezli aktif bir iktisat politikası izlemeleri gerekir.

Keynes'in dönemi boyunca neoklasik yaklaşımlar canlı kalmaya devam etmişlerdir. Keynes'ten sonra Milton Friedman'ın düşüncelerinden esinlenen parasalcı yaklaşım, klasik teoriye katkılarda bulunmuştur. Friedman'ın temel katkısı, reel ücretin cari fiyatlardan ziyade beklenen

fiyatlardan etkilendiği noktasındadır. Yeni klasik iktisatçılar olarak anılan Lucas, Sargent, Muth gibi iktisatçılar ise işgücü piyasasında beklentilerin uyarlanabilir değil rasyonel olduğunu vurgulamışlardır. Doğal işsizlik oranından uzaklaşmaların kısa süreli olduğunu belirtmişlerdir. Rasyonel beklentiler devrimi, ekonomik ajanların geleceğe ilişkin tam bilgiye sahip olamayacaklarını vurgulaması bakımından önemlidir. Orijinal rasyonel beklentiler hipotezi ile ilgili bir problem, işsizliğin rassal bir değişken olmadığı fakat çevrimsel dalgalanmalara konu olduğu ile ilgilidir. Buna bağlı olarak işsizliğin gecikmeli değerlerinin dikkate alınması gerektiği gündeme gelmiştir. Bu gecikmeli değerlerin dikkate alınması teorik olarak bilgi gecikmeleri ile açıklanabilmiştir. Bu bilgi gecikmeleri ekonomik ajanların para stokunu değerinin altında tahmin etmelerine ve dolayısıyla fiyat düzeyini olduğundan daha düşük tahmin etmelerine yol açmaktadır. Bu uyarlanma sürecinde birçok iktisadi değişken etkilenmekte, net etki olarak bakıldığında ise fiyat düzeyi denge değerinin altına düşmekte, parasal olarak ise para stokunda artış ve işsizlikte azalış olarak oluşmaktadır.

İşsizlik konusunda, yapısal değişimi dikkate alan bir üçüncü gruptan söz edilebilir (Hudson,1982:10). Schumpeterci olarak değerlendirilen bu guruba göre, yapısal işsizlik, işgücü piyasasının gidişatındaki değişimlerden kaynaklanan bu yapısal değişimlere bağlı olarak oluşmaktadır. Bu yönü ile yapısal işsizlik tartışmaları temelde bir neoklasik/parasalcı analizden etkilenmektedirler. Bunlardan her ikisinde de işsizlik ücret katılığında kaynaklanır ve ücretlerin denge düzeylerine düşmesi ile önlenir. Burada işsizlik, zaman içerisinde teknik değişime bağlı dinamik ekonomilerden kaynaklanan bir olgudur. Yukarıda sözü edilen Keynesyen ve Klasik yaklaşımların temel ayrım noktası, ücretlerin piyasayı temizleme rolü üzerinde odaklanmıştır. İşgücü piyasaları zaman içerisinde otomatik olarak dengeye doğru hareket eder ve işsizliği değiştirir mi ve bu değişim kabul edilebilir bir zaman aralığında gerçekleşir mi? Klasik ve parasalcı yaklaşım, bu soruya evet cevabını verirken, Keynesyen görüş bu sorunun ampirik bir soru olduğunu ve gerçek dünyada resesyon zamanlarında hükümet müdahalelerine ihtiyaç olduğunu savunmuştur.

Herhangi bir üretim alanında işgücünün bir kısmının üretimden çekilmesi durumunda üretimde önemli bir azalma söz konusu olmuyorsa gizli işsizlik söz konusudur (Biçerli,2007:430). Günümüzde işsizliğin en önemli nedenlerinden bir tanesi, küreselleşme ve teknolojik gelişme nedeniyle işgücü verimliliğinde meydana gelen artışın işgücü arzındaki artıştan fazla olmasıdır. Artan küresel rekabet ve dünya ticaret hacmi ile birlikte teknolojik gelişmeler, maliyetler üzerinde baskı yaratarak küresel işgücü verimliliğini arttırmıştır. Dünyada bir bakıma “istihdamsız büyüme” süreci yaşanmaktadır (Kaynak,2007:68). Birçok ülkede ekonomik büyüme, verimlilik artışı üzerinde önemli olumlu etkiler yaratırken, istihdam genişlemesi üzerinde çok sınırlı bir biçimde etkili olduğu görülmüştür. Dünya ölçeğinde verimlilik, son 15 yılda %26 düzeyinde artarken,

istihdam kapsamındaki toplam nüfus sayısındaki artış ancak %16 olarak gerçekleşmiştir (a.g.e:68). İşsizliğin en çok etkilediği kesim, 15-24 yaş arasındaki genç nüfus olmaktadır.

Yakın zamanda yapılan çalışmalara bakıldığında ise ABD’de, son yıllardaki verimlilik artışından dolayı, ekonomik büyümenin istihdam yaratma etkisinin sınırlı kaldığı ve dolayısıyla, yeni iş imkanları yaratmanın tek yolunun ekonomik büyüme olmadığı ileri sürülmektedir (Bluestone,2003:1). Gençlerin iş hayatında ellerindeki işleri uzun süre ellerinde tutamamaları ile ilgili bir sorun söz konusudur (Clark ve Summers,1978:3). Clark (1990) çalışmasında ise, geleneksel görüşü destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre, istihdam piyasalarında kısa süreli işsizliğin büyük bir kısmının ihmal edilebilir büyüklükte olduğu ancak, uzun süreli işsiz kalan küçük grupların ise patolojik nedenlerden ziyade uygun iş bulamama nedeni ile işsiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

3. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ

Türkiye’de genç işsizliğin toplam işsizliğe göre daha yüksek olmasının nesnel nedenleri var olmakla beraber, en önemli nedeninin ise gençlerin büyük kısmının ilk kez iş araması gelmektedir (Gürsel ve Ulusoy,1999:100). Gençler, yetişkinlere göre işgücü piyasasında daha fazla güçle karşılaşmaktadır. Türkiye’de toplam işsizlik oranlarının genel bir ortalama ile %11’ler seviyesinde seyrettiği düşünülecek olursa genç işsizliği bunun yaklaşık 2 katıdır (bkz Tablo 3).

Türkiye’de işsizlik yeni, uzun süreli ve nitelikli işler yaratma kapasitesindeki sınırlılıktan kaynaklanmaktadır (Onaran,2002:297). Zayıf istihdam kapasitesinin arkasında ekonominin yapısal sorunları yatmaktadır. İmalat sanayindeki zayıf yatırım performansı bu konuda bakılması gereken ilk değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonominin rekabet gücünü arttırmak için düşük ücretlere bağımlı olan ve verimlilik artışlarının kapasite kullanım oranlarını arttırmaya veya işçi çıkartmaya dayandıran sanayileşme politikaları, uzun vadede yatırım oranını, ekonominin büyüme potansiyelini ve istihdam yaratma kapasitesini sınırlandırmaktadır.

Tablo 3: (15-24) Yaş Aralığındaki Gençlerin Yıllara Göre İşgücü Durumu

	15-24 Yaş Nüfus	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
2005	11.757	37,7	19,9	24,2	30,2
2006	11.670	37,4	19,1	22,5	30,3
2007	11.583	37,7	20,0	23,3	30,2
2008	11.490	38,1	20,5	24,2	30,3
2009	11.513	38,7	25,3	29,8	28,9
2010	11.548	38,3	21,7	25,9	30,0

Kaynak:TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketleri

Avrupa Birliği ülkeleri genelinde genç işsizliği oranı ortalaması, %12-13'lerde olan dünya ortalamasının 6-7 birim üzerindedir. Türkiye'de de bu perspektiften genç işsizliği %18,6 gibi pek de düşük olmayan bir seviyededir. Tablo 4'e toplam değerler üzerinden bakıldığında, 1994,2004 ve 2009 yıllarının bir karşılaştırmasını yaparak, Macaristan, İrlanda, Portekiz ve İspanya gibi birkaç ülkenin dışında genç işsizliği oranları AB ülkelerine detaylı olarak bakıldığında düşmektedir.

Tablo 4: AB Ülkelerinde Genç İşsizlik Oranları,1994,2004,2009

Ülke	Toplam			Kadın			Erkek		
	1994	2004	2009*	1994	2009*	2004	1994	2004	2009*
Avusturya	4,8	6,5	9	5,2	8,5	6,4	4,5	6,6	9,5
Belçika	21,8	17,5	21,3	23,4	23,1	19,5	20,5	15,8	19,7
Çek C.	8,7	20,4	12,2	9,8	12,9	19,5	7,9	21,1	11,7
Danimarka	10,2	7,8	8,9	10,2	7,5	7,1	10,2	8,5	10,1
Finlandiya	34,1	20,8	18,8	30,7	16,4	19,4	37,1	22,2	21,3
Fransa	27,5	22,7	22,3	31,7	21,4	24,2	24,1	21,6	23
Almanya	8,2	11,7	10,5	8,3	9	9,7	8,2	13,3	12
Yunanistan	27,7	26,5	24,2	36,9	31,8	35,7	19,8	18,7	18,3
Macaristan	20,9	15,5	24	16,5	24,3	14,4	24,6	16,2	23,8
İrlanda	24,2	8,1	21,5	22,5	16,1	7,4	25,4	8,7	26,5
İtalya	30,5	23,5	24,9	36,5	29	27,2	26,3	20,7	22
Lüksemburg	7,9	18,3	19,1	7,2	24,5	23,4	8,5	13,7	14,9
Hollanda	10,2	7,8	6	9,4	5,4	7,8	10,9	7,9	
Polonya	32,6	40,8	18,2	34,7	19,5	43,3	30,8	39	17,1
Portekiz	14,1	15,3	19,6	16,3	21,4	17,6	12,3	13,5	18
İspanya	42,9	22	33,6	50,1	33,7	26,4	37,4	18,7	33,6
İsveç	22,7	17	24,2	19,9	23,7	16,1	25,3	17,8	24,8
Türkiye	16	19,7	18,6	13,4		18,9	17,5	20,1	
Birleşik Krallık	16,2	10,9	17,9	12,6	15,2	9,9	19,2	11,8	20,3
ABD	12,5	11,8	9,8	11,6		11	13,2	12,6	
G7	13,2	12,7		12,7		11,9	13,7	13,5	
AB-15	20,8	16,5	18,4	21,9	17,8	17	19,8	16	18,8

*:2009'un ilk çeyreği mevsimsel uyarlanmış

3.1. Türkiye'de Eğitim ve Genç İşsizliği Arasındaki Bağlantı

Türkiye'de, işgücü piyasasında nitelikli işgücü talebi artarken aynı zamanda işgücü arzı ile işgücü talebi arasında nitelik yönünden bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Buna bağlı olarak, çeşitli işler sahiplerini beklerken genç işsizler niteliklerine uygun işler aramak durumunda kalmaktadırlar. Bu konuda eğitim faktörünün işsizlik süresini uzatan etmenlerden biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Meslek lisesi mezunlarına aşırı bir talep olduğu birçok platformda dile getirilirken. İşverenler nitelikli eleman bulamadıklarını belirtmektedirler. Meslek liselerinin sayısının yetersiz olduğu sık

sık vurgulanmaktadır. Ancak var olan meslek liseleri, piyasanın talep ettiği niteliklerde ve kalitede eğitim verememektedir. Buradan hareketle istihdam-egitim bağlantısının kurulmasının önemi ortaya çıkmaktadır (Gürsel,2005:20).

Genç işsizliği ve eğitim arasındaki bağlantıya bakıldığında, nitelik uyumsuzluğu ve ücrete ilişkin beklentilerin en önemli konulardan biri olduğu görülmektedir. Gençler eğitimlerini tamamladıktan sonra ilk kez iş aramaya başladıklarında, ilk işlerini ve sahip olacakları ücret düzeyini beğenmediklerinden dolayı işten ayrılmaları daha kolay olmaktadır (Seçer, 2006: 81). Böylece gençler eğitimini aldıkları bir iş alanında ve kendilerini tatmin edecek düzeyde bir ücrete sahip olana kadar iş arama veya iş değiştirme süreçlerinde bulunmaktadırlar. Gençler tecrübe eksikliği, vasıf uyumsuzluğu ve ücret beklentisini karşılayamama gibi sebeplerle işverenler açısından iş akdinin sona erdirilmesinde öncelikli olarak tercih edilmektedirler (a.g.:81). Ayrıca yasalarımız gereğince de genç çalışanlar tecrübeli çalışanlara oranla işten çıkarılma durumunda daha az maliyet doğurmaktadır. Bu sebeplerden dolayı genç nüfus işten çıkarılmada başı çekmektedir.

Gençler arasındaki işsizlik olgusu, onların iş hayatına katılma veya okula devam etme kararlarıyla yakından ilişkilidir. Örneğin işgücüne katılım oranlarının yüksekliği, gençlerin okulu bitirip erken yaşlarda iş hayatına başlamaya ilişkin yüksek beklentilerini yansıtırken gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları, onları çoğu kez okulda daha uzun süre kalmaya zorlayabilmektedir (Kavak,1997:24). İşsizliği yaşamının çok zor olduğu, işsiz kalma süresi uzadıkça kabullenmenin daha kolaylaştığı ve işsizlerin bu durumu giderek içselleştirdiği görülmektedir. Gençlik dönemi, yaşamın sosyal ve ruhsal açıdan en hassas dönemi olarak kabul edildiği için işsizlik gibi bir sorunla başa çıkmak zorlaşmaktadır (Savcı,2007:95). Üniversiteyi kazanmak gençler için yaşamın sonrasını garantiye almak anlamına gelmemektedir. Genç işsizlerin bir bölümü üniversite mezunları arasından çıkmaktadır. İşsiz kalma süresi uzadıkça meslek sahibi olmak ile iş bulamamak arasındaki boşlukta yaşanan çelişkinin yarattığı huzursuzluk artmaktadır. İş bulamamanın nedeni olarak sahip olunan niteliklerin yetersiz olduğunu düşünen gençler yüksek lisans programına yönelmektedir. Bunun yanı sıra, gençlerin eğitim ve yeteneklerine uygun olmayan düşük ücretli ve düşük vasıflı veya kötü çalışma koşullarına sahip işlerde çalışması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca vasıfsız gençlerin çaresizlikle razı oldukları bazı işlerin, ilerideki daha iyi işlere girme olasılığını düşürebilmesi durumunda, gelecekleri olumsuz etkilenebilmektedir. Bu programlara kayıtlı olmakla işsizliği öteleme denilebilecek bir durum ortaya çıkmaktadır.

Eğitimde olma durumunun artması ve eğitim süresinin uzaması ile birlikte kadın işgücünde 15-19 yaş grubunun işgücüne katılımında düşme çok belirgindir. Kadınların şehirlerde işgücüne

katılım oranı yüksek öğretim mezunları için daha yüksektir. Uzun dönemde genç kadınların eğitimde kalma sürelerinin uzaması özellikle şehirde yaşayan kadınların işgücüne katılımını artırıcı etki yapacaktır. Özellikle 20-29 yaşında olup tarım dışındaki kadınların işgücüne katılımlarında 1980'lerin sonundan itibaren görülen artışın devam etmesi beklenmelidir.

Bir başka önemli sorun iş arama teknikleri ile ilgilidir. Türkiye'de son yıllara kadar iş arama tekniklerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Genellikle tanıdıklar aracılığıyla ya da kendi başına iş arama yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir. Bu yöntemler etkinsizliğe yol açmaktadır. Yerel yönetimlerin ve çeşitli kurumların açtığı kurslarla eğitim görerek istihdam edilen gençler olduğu gibi mesleki eğitim almış olmasına rağmen fırsat bulamadığı için istihdam edilemeyen gençler de bulunmaktadır.

4. Metodoloji

Eğitim kavramının genç işsizliği ile olan ilişkisi, genç ilişkisini açıklamada büyük öneme sahiptir. Eğitim hayatında olan ve eğitim hayatı dışında olan işsiz gençlerin durumlarının birbirinden farklı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Feldstein,1979:2). Bu nedenle çok karmaşık olmayan bir analiz ile Türkiye'de eğitilmiş ve eğitimsiz genç işsiz gruplar arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) web sitesinden temin edilmiştir. 1988-2008 yıllarına ait 15-24 yaş grubu olarak anılan genç işsiz gruplar içerisinde, eğitilmiş-eğitimsiz ve kadın-erkek olarak değerlendirebileceğimiz iki grup oluşturulmuştur. Bunlardan eğitimsiz olan grup, okuma yazma bilen fakat bir ilkokul bitirmemiş olanları temsil etmektedir. Eğitilmiş olan grup ise bir yüksekokul veya fakülte bitirenlerden seçilmiştir.

Araştırmada sınanacak hipotezler şöyle oluşturulmuştur:

H₀: Kadın ve erkek genç işsizlerin eğitilmiş ve eğitimsiz oran ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur.

Alternatif hipotez ise şu şekilde oluşturulmuştur:

H₁: Kadın ve erkek genç işsizlerin eğitilmiş ve eğitimsiz oran ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.

Söz konusu hipotezlerin sınanması için bağımsız iki örnek t testinden yararlanılmıştır

Yapılan t testi sonucunda eğitilmiş ve eğitimsiz oranları arasındaki farklılıklar tablo 5'de özetlenmiştir. Buna göre eğitilmiş ve eğitimsiz olan grupların ortalamaları arasında önemli bir fark olduğu gözlenmektedir. Sig (2 tailed) sonucu (p=0,000) grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (Kalaycı,2005:77).

Tablo 5: Analiz Değerleri

Kadın	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t Değerleri Sig (2 tailed)	Standart Hata Farkı
Eğitimsiz	14,89	3,25	0,000	5,75
Eğitimli	21,77	4,75	0,000	5,75

Tablo 6: Analiz Değerleri

Erkek	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t Değerleri Sig (2 tailed)	Standart Hata Farkı
Eğitimsiz	11,10	2,54	0,029	4,26
Eğitimli	14,92	3,42	0,029	4,26

Yapılan t testi sonucunda eğitimli ve eğitimsiz grupların oranları arasındaki farklılıklar tablo 5 ve 6'da özetlenmiştir. Buna göre erkekler için de eğitimli ve eğitimsiz olan grupların ortalamaları arasında önemli bir fark olduğu gözlenmektedir. Sig (2 tailed) sonucu ($p=0,029$) grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir.

5. Sonuç

Bu çalışmada kullanılan veriler, TÜİK işgücü istatistiklerinden derlenmiş olup, 1988-2008 yıllarına ait 15-24 yaş grubu olarak anılan genç işsiz gruplar içerisinde, eğitimli-eğitimsiz ve kadın-erkek olarak değerlendirebileceğimiz iki gruba ait verilerdir. Bunlardan eğitimsiz olan grup, okuma yazma bilen fakat bir ilkokul bitirmemiş olanları temsil etmektedir. Eğitimli olan grup ise bir yüksekokul veya fakülte bitirenlerden seçilmiştir. Genç işsiz grupların dağılımı istatistiksel olarak incelendiğinde, eğitimli ve eğitimsiz gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Buna bağlı olarak eğitim faktörünün genç istihdamını arttırmadaki önemi ortaya çıkmaktadır. Günümüz toplumlarında iş sahibi olabilmek için giderek daha fazla nitelik sahibi olmak gerekmektedir. Nitelikli işgücünün oluşmasında eğitimin önemi yadsınamaz. Ancak eğitim ve genç işsizliği ilişkisine bakıldığında bir takım çarpıklıkların ve sorunların olduğu gözlenmektedir. Öncelikle eğitime ulaşma konusunda doğu ve batı arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Eğitimin gerekliliği ve öneminin anlaşılması konusunda farkındalık yaratılmasına ve bilinçlenmenin özellikle doğu ve güneydoğuda yer alan iller için ihtiyaç vardır. İşgücü talebi yönü ile nitelikli eleman bulma sıkıntısı yaşanırken, diğer tarafta üniversite mezunu gençler eğitimlerine uygun iş bulma sıkıntısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Meslek yüksek okulları, ara elemanı yetiştirme konusunda ülke genelinde heterojen bir yapı sergilemektedir. Meslek yüksek okulları ve meslek okullarının yapılandırılması konusunda sanayi ile işbirliğinin artırılması ve mezunlara istihdam garantili iş imkanlarının sağlanması gerekmektedir.

Gençlere yönelik istihdam olanaklarının artırılması ise, işgücü piyasasında esneklik ve çeşitliliği gerektirmektedir. Kısmi zamanlı çalışma modellerinin uygun biçimde kullanılması,

gençlerin işgücü piyasasındaki varlığını güçlendirebilecek bir politika önerisi olarak dikkate alınabilir. Bunun yanı sıra Kalkınma Ajanslarının bu konuda yerel odaklarla işbirliği içerisinde eğitim ve iş edindirmeye yönelik destek sağlaması, özellikle genç işsizliği sorununun yerinde çözülmesi açısından oldukça faydalı sonuçlar doğurabilir. Ayrıca, iş kurma, girişimcilik yeteneğini geliştirme gibi alanlardaki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin artırılması gerekmektedir. Özellikle doğu ve güneydoğu bölgesi illeri için çalışmanın önemine ilişkin alguların ve farkındalığın artırılması önem taşımaktadır.

Eğitim sistemleri, gençleri iş hayatına hazırlayarak işsizliği azaltmaktadır. İşgücü talebinin beklentilerini karşılayacak nitelikli işgücüne olan ihtiyacın arttığı görülmektedir. Sonuç olarak, gençlerin eğitim sistemi içinde kalarak, rekabetçi bir dünyada yaşamak zorunda olduklarını unutmadan, aktif bireylere dönüşme çabası içinde olmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Bean,C,(1998). The Interaction Of Aggregate Demand Policies And Labor Market Reform, *Swedish Economic Policy Review* 5.
- Bluestone, B, (2003). Job Unfair, This isn't a jobless recovery-it's a jobless recovery, *The American Prospect Online*, July 16.
- Biçerli, M.K., (2007). Çalışma Ekonomisi, İstanbul, BETA Yayınevi, (Dördüncü Baskı),s. 430.
- Clark,K B,Sumers,L.H.,(1978). The Dynamics of Youth Unemployment, *NBER Working Paper*, No:274
- Clark,Kim B, (1990). The Dynamics Of Youth Unemployment, Understanding Unemployment by Lawrence H. Summers,MIT Pres, Cambridge, Massachusetts, London,England,ss:49-85.
- Feldstein,M,Ellwood,D,(1979). Teenage Unemployment: What is The Problem? *NBERWP*:393.
- Gürsel, S, (2005). İşsizliği Yenmek İçin (3), *Vatan Gazetesi*, 02.01.2005.
- Hudson, J, (1982). Unemployment After Keynes Towards A New General Theory, S.T.Martin's Pres, Newyork,ss:1-39.
- ILO, (2007). Global Employment Trends.
- ILO, (2010).Global Employment Trends For Youth
- Kavak,Y,(1997). Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri,*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, SAYI:13, SS.21-26.
- Kalaycı, Ş, (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Testleri, Asil Yayın Dağıtım Limited Şirketi.
- O'Higgins,Niall,(1997). The challenge of youth unemployment, *International Social Security Review*,Volume 50, *Issue* 4, pages 63–93.
- Onaran,Ö, (2002). Katı Emek Piyasası Söyleminin Eleştirisi, *Türk Sosyal Bilimler Derneği 7. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi*, s.271-305.
- Savcı, İ, (2007). Genç İşsizliği:Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları,*TİSK AKADEMİ- Özel Sayı-I*, Genç İşsizliği Sempozyumu,ss.87-109.
- Seçer, B, (2006). Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları, *TİSK Akademi*, *Cilt:1*, *Sayı:2*
- Zaim, S, (1997), Çalışma Ekonomisi, İstanbul, Filiz Kitapevi,1997(10.Baskı),s.170-172.

Ek:

Eğitim durumuna göre işsizlerin durumuna bakıldığında, yüksekokul veya fakülte mezunu olanların oranının yıllar içerisinde ve özellikle 2000 sonrası arttığı görülmektedir. Kadın ve erkek olarak karşılaştırıldığında erkek işsizlerin özellikle 15-24 yaş aralığında, kadınlardan daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 5:Eğitim Durumu ve Geniş Yaş Aralığına Göre İşsizler(Bin)kadın

1988	15-19	20-24	15-24
okuma yazma bilmeyen	9	6	15
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5	4	9
yüksekokul veya fakülte	3	34	37
1989			
okuma yazma bilmeyen	9	8	17
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8	7	15
yüksekokul veya fakülte	1	19	20
1990			
okuma yazma bilmeyen	8	7	15
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5	2	7
yüksekokul veya fakülte	0	19	19
1991			
okuma yazma bilmeyen	4	6	10
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1	2	3
yüksekokul veya fakülte	0	22	22
1992			
okuma yazma bilmeyen	4	3	7
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	2	6	8
yüksekokul veya fakülte	2	27	29
1993			
okuma yazma bilmeyen	3	2	5
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5	4	9
yüksekokul veya fakülte	1	21	22
1994			
okuma yazma bilmeyen	1	0	1
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1	4	5
yüksekokul veya fakülte	1	28	29
1995			
okuma yazma bilmeyen	4	2	6
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	1	4
yüksekokul veya fakülte	1	19	20
1996			
okuma yazma bilmeyen	3	5	8
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	0	0	0
yüksekokul veya fakülte	0	21	21
1997			
okuma yazma bilmeyen	0	2	2
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	0	1	1
yüksekokul veya fakülte	2	28	30
1998			
okuma yazma bilmeyen	3	1	4
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1	0	1

yüksekokul veya fakülte	1	34	35
1999			
okuma yazma bilmeyen	1	1	2
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	0	3
yüksekokul veya fakülte	0	38	38
2000			
okuma yazma bilmeyen	1	1	2
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	2	2	4
yüksekokul veya fakülte	1	39	40
2001			
okuma yazma bilmeyen	3	1	4
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	2	1	3
yüksekokul veya fakülte	1	39	40
2002			
okuma yazma bilmeyen	5	1	6
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1	1	2
yüksekokul veya fakülte	0	59	59
2003			
okuma yazma bilmeyen	7	6	13
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5	4	9
yüksekokul veya fakülte	1	69	70
2004			
okuma yazma bilmeyen	2	1	3
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	0	3
yüksekokul veya fakülte	1	74	75
2005			
okuma yazma bilmeyen	2	2	4
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5	1	6
yüksekokul veya fakülte	2	61	63
2006			
okuma yazma bilmeyen	0	1	1
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	7	2	9
yüksekokul veya fakülte	1	59	60
2007			
okuma yazma bilmeyen			?
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen			8
yüksekokul veya fakülte			95
2008			
okuma yazma bilmeyen			5
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen			54
yüksekokul veya fakülte			53

Kaynak:TÜİK

Tablo 6: Eğitim Durumu ve Geniş Yaş Aralığına Göre İşsizler(Bin)erkek

1988	15-19	20-24	15-24
okuma yazma bilmeyen	13	8	21
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8	6	14
yüksekokul veya fakülte	0	23	23
1989			
okuma yazma bilmeyen	15	8	23
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	9	7	16
yüksekokul veya fakülte	2	14	16
1990			
okuma yazma bilmeyen	12	10	22
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8	7	15
yüksekokul veya fakülte	0	18	18
1991			
okuma yazma bilmeyen	6	6	12
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	11	7	18
yüksekokul veya fakülte	0	24	24
1992			
okuma yazma bilmeyen	6	4	10
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8	5	13
yüksekokul veya fakülte	0	23	23
1993			
okuma yazma bilmeyen	9	7	16
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	4	10	14
yüksekokul veya fakülte	0	19	19
1994			
okuma yazma bilmeyen	6	8	14
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	8	4	12
yüksekokul veya fakülte	0	24	24
1995			
okuma yazma bilmeyen	2	4	6
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	4	9	13
yüksekokul veya fakülte	0	27	27
1996			
okuma yazma bilmeyen	3	0	3
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	2	5
yüksekokul veya fakülte	1	21	22
1997			
okuma yazma bilmeyen	2	3	5
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	2	2	4
yüksekokul veya fakülte	0	27	27
1998			
okuma yazma bilmeyen	3	3	6
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	1	4
yüksekokul veya fakülte	1	38	39
1999			
okuma yazma bilmeyen	3	2	5
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	1	4
yüksekokul veya fakülte	0	34	34
2000			
okuma yazma bilmeyen	2	3	5
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	3	3	6
yüksekokul veya fakülte		38	38

2001			
okuma yazma bilmeyen	6	4	10
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	9	4	13
2002			
okuma yazma bilmeyen	4	2	6
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	6	4	10
yüksekokul veya fakülte	3	46	49
2003			
okuma yazma bilmeyen	5	3	8
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	12	5	17
yüksekokul veya fakülte	1	62	63
2004			
okuma yazma bilmeyen	4	4	8
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	13	6	19
yüksekokul veya fakülte	2	61	63
2005			
okuma yazma bilmeyen	3	4	7
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	22	8	30
yüksekokul veya fakülte	2	51	53
2006			
okuma yazma bilmeyen	4	5	9
okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	23	9	32
yüksekokul veya fakülte	1	47	48
2007			
okuma yazma bilmeyen+okul bitirmeyen			37
yüksekokul veya fakülte			53
2008			
okuma yazma bilmeyen+okul bitirmeyen			41
yüksekokul veya fakülte			

Kaynak:TÜİK